Bilinçli Tüketici Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Bilinçli Tüketici Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=17836

ARABPSYCHOLOGY.COM

Özet

Bilinçli Tüketici Ölçe?i, Esna Betül Bu?day taraf?ndan 2015 y?l?nda Hacettepe Üniversitesi'nde tamamlanan doktora tezi kapsam?nda geli?tirilmi? özgün bir ölçme arac?d?r. Bu ölçek, bireylerin **bilinçli tüketim** davran??lar?n?, çevreye ve topluma kar?? duyarl?l?klar?n?, etik ve sürdürülebilirlik odakl? tercihlerini sistematik olarak ölçmeyi amaçlamaktad?r. Geli?tirme süreci, yap? geçerlili?ini sa?lamak için **Aç?mlay?c? Faktör Analizi** (AFA) ve iç tutarl?l??? kan?tlamak için **Cronbach Alfa** katsay?s? gibi yayg?n psikometrik yöntemler kullan?larak titizlikle yürütülmü?tür.

Ölçek, özellikle çevresel sorumluluk ve etik tüketim gibi boyutlardaki tüketici e?ilimlerini derinlemesine incelemek üzere tasarlanm??t?r. Elde edilen güvenirlik (Cronbach Alfa = 0.856) ve geçerlik sonuçlar?, ölçe?in Türkiye'deki tüketici davran??lar?n? ölçmek için uygun ve güvenilir bir araç oldu?unu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler

Bilinçli tüketici, tüketici davran???, etik tüketim, sürdürülebilirlik, ölçek geli?tirme, çevre bilinci, psikometri.

Yazarlar

Esna Betül Bu?day.

Amaç

Bilinçli Tüketici Ölçe?i'nin birincil amac?, bireylerin tüketim kararlar?n? verirken gösterdikleri bilinç düzeyini, özellikle çevresel, sosyal ve etik boyutlardaki fark?ndal?klar?n? ve sorumluluklar?n? nicel verilerle ölçmektir. Ölçek, bu ba?lamda, tüketicinin do?a ile uyum içerisinde ya?ama inanc?n? ve çevre kirlili?ine dair alg?s?n? de?erlendiren maddeler içermektedir.

Bu ölçek geli?tirme çal??mas?, Türkiye ba?lam?nda bilinçli tüketici kavram?n?n boyutlar?n? ampirik olarak ortaya ç?karmay? ve bu boyutlar? geçerli ve güvenilir bir araçla ölçmeyi hedeflemi?tir. Ölçek, akademik ara?t?rmalarda tüketici segmentasyonu, pazarlama eti?i ve sürdürülebilirlik çal??malar?nda kullan?ma uygun bir araç sunmaktad?r.

Yap?

Ölçe?in ölçtü?ü temel yap?, bireyin tüketim eylemlerinin çevresel sonuçlar?n?, sosyal etkilerini ve etik sorumluluklar?n? kapsayan **Bilinçli Tüketici** (Conscious Consumer) kavram?d?r. Bu yap?,

ARABPSYCHOLOGY.COM

tüketicinin yaln?zca ki?isel fayday? de?il, ayn? zamanda toplumun ve çevrenin genel refah?n? da gözeten tercihler yapma e?ilimini ifade eder.

Kaynakta yer alan örnek maddeler, ölçe?in özellikle çevresel sorumluluk alt boyutuna odakland???n? göstermektedir. Bu boyutlar aras?nda i?letmelerin geri dönü?üm te?viklerine yönelik beklentiler, do?a ile uyum inanc? ve **çevre kirlili?i** problemlerine yönelik duyarl?l?k gibi bile?enler yer almaktad?r.

Geçerlik

Ölçe?in yap? geçerlili?ini de?erlendirmek amac?yla **Aç?mlay?c? Faktör Analizi** (AFA) kullan?lm??t?r. AFA, ayn? psikolojik yap?y? ölçen maddeleri bir araya toplayarak, daha az say?da faktör ile toplam varyans? aç?klamay? sa?layan bir istatistiksel tekniktir (Williams ve di?erleri, 2012). Bu teknik, yap?lar?n boyutlar?n? bulabilmek için en uygun yöntem olarak kabul edilmektedir (Netemeyer ve di?erleri, 2003).

Faktör analizi sonucunda, maddelerin birbirleriyle olan korelasyonlar? hesaplanm??t?r. Yüksek korelasyon de?erlerinin elde edilmesi, ölçe?in yap? geçerlili?inin yüksek oldu?u sonucunu desteklemektedir. Analiz sürecinde, faktör yükü dü?ük olan ve yap?ya yeterince katk? sa?lamayan maddeler belirlenerek ölçekten ç?kar?lm?? ve böylece ölçme arac?n?n geçerli?i optimize edilmi?tir.

Güvenirlik

Bilinçli Tüketici Ölçe?i'nin güvenirlik çal??mas?, iç tutarl?l?k analizleri üzerinden gerçekle?tirilmi?tir. Güvenirlik kan?t? için **Cronbach Alfa** katsay?s? ve madde toplam korelasyon analizlerinden faydalan?lm??t?r.

Yap?lan güvenirlik analizleri sonucunda, ölçe?in **Cronbach Alfa de?eri 0.856** olarak rapor edilmi?tir. Bu de?er, sosyal bilimler literatüründe ölçekler için mükemmel kabul edilen düzeylere yak?n olup, ölçe?in maddelerinin tutarl? bir ?ekilde ayn? yap?y? ölçtü?ünü ve dolay?s?yla ölçe?in yüksek düzeyde güvenilir oldu?unu kan?tlamaktad?r.

Faktör Analizi

Ölçek geli?tirme çal??mas?n?n temelini olu?turan faktör analizi, maddelerin ortak aç?klayabildikleri az say?da tan?mlanabilen anlaml? faktörlere ula?may? amaçlam??t?r (Büyüköztürk, 2012; Tezba?aran, 1996). Uygulanan Aç?mlay?c? Faktör Analizi, hangi maddelerin hangi boyuta yüklenece?ini netle?tirmi?tir.

Faktör analizi, maddelerin birbirleriyle olan korelasyonlar?n? hesaplam?? ve toplam varyans içinde

ARABPSYCHOLOGY.COM

yüksek a??rl?k kazanan faktörleri saptam??t?r. Bu süreç, ölçek yap?s?n?n teorik beklentilerle uyumlu olup olmad???n? kontrol etmede kritik rol oynam??t?r. Faktör yüklerinin yeterli düzeyde olmas?, ölçe?in yap?sal olarak sa?lam oldu?unu göstermi?tir.

Ölçme Arac?

Test Türü: Geli?tirme Ölçe?i / Tutum Ölçe?i.

Format: Ölçek, doktora tezi ba?lam?nda geli?tirilmi? olup, muhtemelen 5'li veya 7'li derecelendirmeye sahip bir Likert Ölçe?i format?nda bir öz-bildirim arac?d?r.

Mevcut Dil: Türkçe.

Popülasyon Grubu: Genel Tüketici Popülasyonu / Yeti?kinler.

Ya? Grubu: Yeti?kinler (18 ya? ve üzeri).

Popülasyon Detaylar?: Ölçek, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde haz?rlanan doktora tezi kapsam?nda Türkiye'deki tüketiciler üzerinde geçerlik ve güvenirlik çal??malar? yap?larak standardize edilmi?tir.

Test Metodolojisi: Madde havuzu olu?turma, uzman görü?ü alma, Aç?mlay?c? Faktör Analizi (AFA) ile yap?sal boyutlar?n belirlenmesi ve Cronbach Alfa ile iç tutarl?l???n hesaplanmas? metodolojisi kullan?lm??t?r.

Anahtar Kelimeler

Etik tüketim, çevresel sorumluluk, tüketici fark?ndal???, doktora tezi, güvenirlik, faktör analizi, Likert tipi ölçek.

Yazarlar

Yazar ORCID Tan?mlay?c?s?: Bilgi mevcut de?ildir.

Ba?l? Kurulu? E-posta Adresleri: betul.surgit@hacettepe.edu.tr

Yaz??ma Adresi: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye.

?zinler, Ücret ve Test Y?l?

Test Y?l?: 2015.

ARABPSYCHOLOGY.COM

?zinler ve Ücret: Ölçek, bir doktora tezi kapsam?nda geli?tirildi?i için, akademik veya ticari amaçl? kullan?m?yla ilgili kesin izin ve ücret bilgileri için sorumlu yazar Esna Betül Bu?day ile do?rudan ileti?ime geçilmesi gerekmektedir.

Ölçe?in orijinal tezi ve detaylar?na Yüksekö?retim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi üzerinden eri?im sa?lanabilir: tez.yok.gov.tr.

Ölçe?in orijinal PDF belgesi buradan indirilebilir: bilincli-tuketici-olcegi-toad.pdf.

Referanslar

Bugday, B, E. (2015). Bilinçli Tüketici Ölçe?i geli?tirme çal??mas? (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Büyüköztürk, ?. (2012). Sosyal bilimler için veri analizi el kitab?. Ankara: Pegem Akademi.

Netemeyer, R. G., Bearden, W. O., & Sharma, S. (2003). Scaling procedures: Issues and applications. Sage Publications.

Tezba?aran, A. A. (1996). Likert tipi ölçek geli?tirme k?lavuzu. Ankara: Türk Psikologlar Derne?i Yay?nlar?.

Williams, B., Brown, T., & Onsman, A. (2012). Exploratory factor analysis: A five-step guide for novices. Australasian Journal of Paramedicine, 10(3).

Bilinçli Tüketici Ölçe?i Maddeleri

ÖNEML?: A?a??daki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmal? ve hiçbir ?ekilde de?i?tirilmemelidir.

??letmelerin kat? at?klar?n geri toplanmas? konusunda tüketicileri te?vik etmesi gerekti?i görü?ündeyim.

?nsanlar?n do?a ile uyum içerisinde ya?amak zorunda oldu?una inan?r?m.

Çevre kirlili?inin ça??m?z?n en önemli problemlerinden biri oldu?unu dü?ünürüm.

ARABPSYCHOLOGY.COM